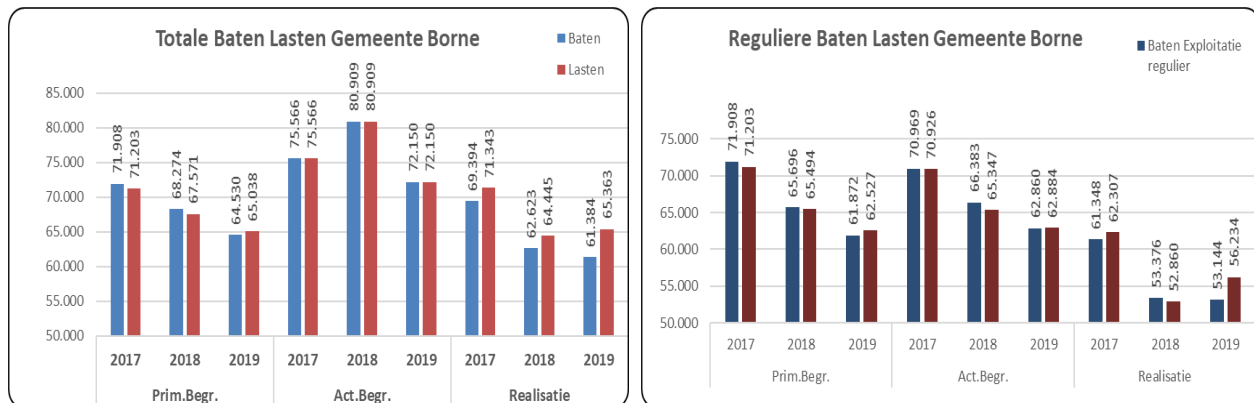

Aan: Bestuur BOP

Van: Nico Busger op Vollenbroek

Van dhr. Badenhop heeft u inmiddels een eerste analyse ontvangen inzake de financiën van de gemeente Borne. Ik wil graag nog enkele aanvullende opmerkingen plaatsen en informatie aanreiken.

In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van de totale baten en lasten per taakveld (ontleend aan de aangereikte informatie vanuit de gemeente Borne. Aan de hand hiervan kunnen ook de mutaties reserves gedestilleerd worden. Verder geven jaarlijkse begrotings- en jaarrekeningstukken informatie over de incidentele baten en lasten. Deze informatie is ook in bijlage 1 opgenomen. Indien we deze twee posten elimineren uit de totale baten en lasten, resteren de baten/lasten voor de reguliere taken. De totale baten/lasten alsmede de baten/lasten van de reguliere taken zijn hieronder in grafiekvorm weergegeven.

De eerdere conclusie van dhr. Badenhop (ontbreken begrotingsdiscipline) wordt met deze grafieken nader bevestigd. In de *Begroting 2020* (pag. 95/96) is de begroting 2020 (baten, lasten en saldo) volgens de primaire begroting opgenomen. Vervolgens worden voor de navolgende jaren alleen het saldo gepresenteerd. Hierbij kan niet worden afgeleid in hoeverre de mutaties betrekking hebben op de baten resp. de lasten. Hierdoor is er moeilijker te sturen op het uiteindelijke resultaat.

Mijn advies is bij de jaarlijkse begrotingsvoorbereiding het format volgens bijlage 1 te hanteren (baten en lasten per Hoofdtakveld). In een apart overzicht kan dan eventueel een nadere specificatie worden opgenomen met alle deelprojecten. De huidige presentatie (met totaalbedragen voor resp. Leve Borne, Meedoen in Borne etc.; zie bijlage 2) biedt geen enkel houvast voor de sturing omdat in de begroting niet goed zicht is/wordt gemaakt welke programma's bij welk onderdeel worden meegeteld (ook over de jaargrenzen heen). Daarnaast dient de gemeente jaarlijks de begroting- en jaarrekeningcijfers aan te bieden bij Ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK) volgens een vast stramien. Zie aparte bijlage (Gemeentelijke rekening - Borne). Het verdient aanbeveling om eenzelfde indeling aan te houden voor wat betreft de presentatie van de cijfers voor de baten resp. de lasten. Aan de hand van dit format (deze indeling) kan vrij snel wijzigingen in totaal exploitatie-resultaat worden gemonitord (mutaties in baten en lasten op regelniveau). Per slot van rekening heeft de ambtelijke organisatie al genoeg moeite om de zaken goed op orde te krijgen c.q. te houden.

In bijlage 2 zijn in de onderste tabel de ontwikkelingen volgens de *Begroting 2020* opgenomen. In de hier gepresenteerde jaarresultaten 2020 t/m 2023 is al rekening gehouden met de opgelegde bezuinigingen (oplopende tot structureel M€ 3,2). Voor de jaren 2021 t/m 2023 wordt een overschot voorzien van M€ 1,4. De verwachte bezuinigingen belopen totaal t/m 2023 M€ 9,4. Indien de bezuinigingen niet worden gerealiseerd ontstaat er een latent exploitatietekort van ca M€ 8,0.

In bijlage 3 zijn de balansgegevens opgenomen van de afgelopen jaren. Daarnaast zijn hiermee enkele ratio's afgeleid. Met name de schuldquote kan op korte termijn problemen opleveren voor de gemeente Borne. Deze is nl. al meerdere jaren fors boven het maximumniveau van 130%. Hierdoor ligt begrotingsverantwoordelijkheid bij de provincie (en/of eventueel artikel 12 gemeente) op de loer.

De ratio-berekening van de grondexploitatie is op deze korte termijn niet vorm te geven.

Verder heb ik van de BZK-website Ratio-informatie opgehaald voor Borne en als ander voorbeeld Enschede (zie onderstaande tabellen):

Jaarrekening - Borne						Jaarrekening - Enschede					
	2014	2015	2016	2017	2018		2014	2015	2016	2017	2018
Netto schuldquote	155,6	137	123	123	140	Netto schuldquote	87,1	73	67	62	56
Netto schuldquote (correctie)	147,4	137	127	123	140	Netto schuldquote (correctie)	74,1	64	59	55	48,7
Belastingcapaciteit	109	106	106	108	103	Belastingcapaciteit	109	107	108	104	107
Grondexploitatie	147,7	75	88	90	81	Grondexploitatie	12,1	9	2	3	3,4
Solvabiliteit	23,8	25	24	27	26	Solvabiliteit	14	14	14	15	19,5
Structurele exploitatieruimte	139	0	2	0	-	Structurele exploitatieruimte	2	1	0	0	0
Bron	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties					Bron	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties				

Hier kunnen we zien dat de waarde van de *Grondexploitatie* voor de Gemeente Borne voor de afgelopen jaren fors hoger ligt dan bijvoorbeeld de Gemeente Enschede. Ook in een eerdere rapportage van Eshuis (inzake Benchmark Twentse gemeenten) was dit reeds geconstateerd. Volgens het Ministerie van BZK worden waarden van 1 tot 5 als reëel beschouwd. Hogere waarden kunnen leiden tot (forse) tekorten op de grondexploitatie. Over de afgelopen jaren waren de resultaten als volgt:

2017 M€ 1,1
 2018 M€ 0,4
 2019 M€ -1,1

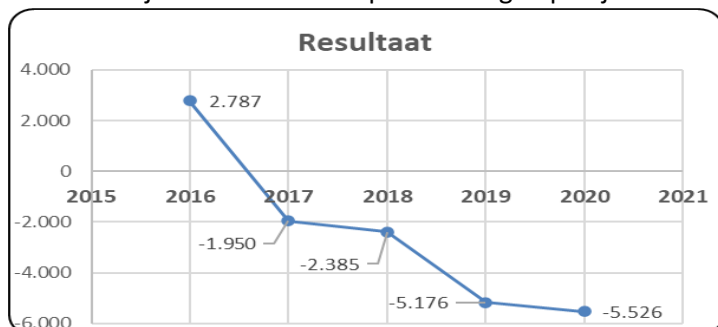
Het verdient dus aanbeveling de financiële implicaties van dit onderdeel nauwlettend te volgen en beter in beeld te brengen (zodat er ook daadwerkelijk op gestuurd kan worden).

Als laatste is de "Overhead" nog een punt van aandacht. De ontwikkeling van de baten en lasten (én saldo lasten) over de afgelopen jaren is als volgt:

	2017	2018	2019	2020
Baten	118	163	171	50
Lasten	5.690	6.272	6.326	6.417
Saldo lasten	5.572	6.109	6.315	6.367
Mutatie saldo		537	206	52

We kunnen constateren dat ondanks jaarlijkse toename van de baten (m.u.v. 2020; betreft nog initiële begroting) het totale beslag voor overhead steeds toeneemt. Dit betekent dus dat de feitelijke lasten sneller toenemen dan de baten. In dit kader moet er gewaakt worden dat realistische lasten worden toegerekend aan projecten (o.a. Grondexploitatie). Dit om te voorkomen dat "oneigenlijke" exploitatielasten voor overhead worden doorgeschoven naar projecten.

Het werkelijke resultaatverloop van de afgelopen jaren is als volgt:

Meerjarenbeeld Baten;Lasten & Resultaat 2017-2019											ongewijzigd beleid					
		2017			2018			2019			2020	afwijking	verschil			
		Prim.Begr.	Act.Begr.	Realisatie	Prim.Begr.	Act.Begr.	Realisatie	Prim.Begr.	Act.Begr.	Realisatie	Begroting	2019	B20-119			
BATEN	BATEN															
	0. Bestuur en ondersteuning	46.647	50.459	50.736	46.738	58.920	43.815	42.153	49.181	48.412	43.351	-769	-5.061	-2%	-10%	
	1. Veiligheid	12	12	3	12	12	4	0	0	14	0	14	-14		-100%	
	2. Verkeer en vervoer	115	36	30	26	26	141	26	67	112	36	46	-76	69%	-68%	
	3. Economie	3.499	3.473	1.275	1.990	1.990	1.555	3.284	3.286	719	3.362	-2.567	2.643	-78%	368%	
	4. Onderwijs	257	275	230	179	243	244	210	318	304	276	-14	-28	-4%	-9%	
	5. Sport, cultuur en recreatie	817	962	1.060	516	883	975	625	711	892	975	181	83	25%	9%	
	6. Sociaal domein	5.756	5.453	5.847	5.424	5.402	6.236	5.269	4.963	5.358	4.989	395	-369	8%	-7%	
	7. Volksgezondheid en milieu	4.316	4.337	4.493	4.240	4.021	5.316	4.249	4.649	4.411	4.093	-239	-318	-5%	-7%	
	8. VHROSV	10.488	10.559	5.720	9.150	9.412	4.337	8.714	8.975	1.162	7.689	-7.813	6.527	-87%	561%	
	TOTAAL VAN DE BATEN	71.908	75.566	69.394	68.274	80.909	62.623	64.530	72.150	61.384	64.771	-10.766	3.387	-15%	6%	
LASTEN	LASTEN															
	0. Bestuur en ondersteuning	17.351	16.993	17.447	20.827	25.819	14.925	10.047	12.985	17.159	12.444	4.174	-4.715	32%	-27%	
	1. Veiligheid	1.330	1.474	1.453	1.275	1.442	1.326	1.556	1.589	1.578	1.721	-11	143	-1%	9%	
	2. Verkeer en vervoer	1.779	2.915	2.527	1.779	2.333	2.902	2.751	2.784	2.195	2.966	-589	771	-21%	35%	
	3. Economie	3.993	3.741	1.633	2.280	2.529	689	4.038	4.317	1.142	3.926	-3.174	2.784	-74%	244%	
	4. Onderwijs	2.452	2.771	2.835	2.275	2.636	2.513	3.028	2.992	1.952	2.448	-1.041	496	-35%	25%	
	5. Sport, cultuur en recreatie	4.972	6.734	7.283	4.602	5.958	6.106	5.481	6.374	6.459	5.827	85	-632	1%	-10%	
	6. Sociaal domein	22.927	23.476	25.943	21.512	25.120	26.083	23.994	25.687	26.638	25.574	951	-1.064	4%	-4%	
	7. Volksgezondheid en milieu	5.040	5.378	5.346	3.842	4.665	5.599	4.495	5.358	5.175	4.656	-183	-519	-3%	-10%	
	8. VHROSV	11.360	12.084	6.876	9.180	10.407	4.302	9.648	10.064	3.065	8.341	-6.999	5.276	-70%	172%	
	TOTAAL VAN DE LASTEN	71.203	75.566	71.343	67.571	80.909	64.445	65.038	72.150	65.363	67.903	-6.786	2.540	-9%	4%	
	Resultaat	705	0	-1.950	703	0	-1.822	-508	0	-3.980	-3.132	-3.980	848			
Opm. Afwijkingen tussen baten en lasten in enig jaar boven M€0,5 en/of een afwijkingspercentage van meer dan 5% ligt in de rede toe te lichten.																
		Prim.Begr.			Act.Begr.			Realisatie								
		2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019						
	Baten	71.908	68.274	64.530	75.566	80.909	72.150	69.394	62.623	61.384						
	Lasten	71.203	67.571	65.038	75.566	80.909	72.150	71.343	64.445	65.363						
	Baten reserves	0	2.578	2.658	4.598	13.179	8.923	4.598	5.799	7.691						
	Lasten reserves	0	2.077	2.511	4.640	11.228	6.488	4.598	5.235	6.495						
	Incidentele baten					1347	367	3448	3449	548						
	Incidentele lasten					4333	2777	4439	6350	2634						
	Baten Exploitatie regulier	71.908	65.696	61.872	70.969	66.383	62.860	61.348	53.376	53.144						
	Lasten Exploitatie regulier	71.203	65.494	62.527	70.926	65.347	62.884	62.307	52.860	56.234						

Informatie Gemeenteraad										
Informatie Begroting 2018										
		Begroting			Raming					
Saldo programma	Jrr.2016	B2017	B2018	R2019	R2020	R2021				
Leve Borne	6.543	7.781	7.778	7.532	7.501	7.467				
Meedoen in Borne	20.650	22.182	23.095	22.599	22.633	22.333				
Mooi Borne	2.982	3.401	3.342	3.160	3.070	3.067				
Borne werkt	938	1.855	1.687	2.232	2.227	2.220				
Beter Borne	3.708	3.365	3.449	3.302	3.305	3.306				
Borne Algemeen	-37.375	-38.580	-40.054	-40.055	-39.814	-39.424			R19-R21	
Totaal van de programma's (resultaat)	2.554	-4	703	1.230	1.078	1.031				3.339
Jaarrekening-resultaat		-1.949	-1.822	-3.979						
Afwijking		1.945	2.525	5.209						
Informatie Begroting 2019										
		Begroting			Raming					
Saldo programma	Jrr.2016	Jrr.2017	B2018	B2019	R2020	R2021	R2022			
Leve Borne	6.543	7.871	7.778							
Meedoen in Borne	20.650	25.962	23.095							
Solidair Borne				27.412	27.449	26.933	26.292			
Mooi Borne	2.982	3.497	3.342							
Borne werkt	938	349	1.687							
Duurzaam Borne				4.913	4.657	4.486	4.541			
Beter Borne	3.708	3.854	3.449							
Verbindend Borne				1.510	1.479	1.477	1.479			
Borne Algemeen	-37.375	-39.583	-40.054	-33.327	-34.027	-33.575	-33.586			R20-R22
Totaal van de programma's (resultaat)	2.554	-1.950	703	-508	442	679	1.274			2.395
Jaarrekening-resultaat				pag.88						
Informatie Begroting 2020										
		Begroting			Raming					
Saldo programma	Jrr.2016	Jrr.2017	Jrr.2018	B2019	B2020	R2021	R2022	R2023	Jrr.2019	verschil
Leve Borne	6.543	7.871								
Meedoen in Borne	20.650	25.962								
Solidair Borne			27.150	27.412	27.767	26.418	24.704	24.233	29.468	-2.056
Mooi Borne	2.982	3.497								
Borne werkt	938	349								
Duurzaam Borne			4.520	4.913	5.131	5.090	4.341	4.288	5.901	-988
Beter Borne	3.708	3.854								
Verbindend Borne			1.870	1.510	1.954	1.898	1.909	1.887	2.463	-953
Borne Algemeen	-37.375	-39.583	-31.719	-33.327	-29.326	-32.823	-32.195	-31.165	R21-R23	-33.852
Totaal van de programma's (resultaat)	2.554	-1.950	-1.821	-508	-5.526	-583	1.241	757	1.415	-3.980
Bezuinigingen					1034	2006	3172	3172	9.384	
Latent tekort										7.969

BALANS		Jaarekening (Realisatie)				Begroting	Raming
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
ACTIVA	<u>Materiële vaste activa</u>						
	- invest. Met economisch nut	39.972	37.495	36.897	36.617		
	- invest. Met economisch nut (heffing)	5.939	5.774	6.097	5.593		
	- invest. In openbare ruimte	8.915	5.245	6.081	7.796		
	Totaal Materiële vaste activa	54.826	48.514	49.074	50.006	57.131	54.147
	<u>Financiële vaste activa</u>						
	- Kapitaalsverstrekkingen: a. deelnemingen	613	604	287	738		
	- Kapitaalsverstrekkingen: b. gemeensch reg.	80	76	41	-		
	- Leningen: c. woningbouwcorporaties	-	-	-	-		
	- Leningen: d. deelnemingen	558	447	335	223		
	- Overige langlopende leningen	3.409	2.753	2.455	3.005		
	- Overige uitzettingen	154	154	76	-		
	Totaal Financiële vaste activa	4.814	4.034	3.193	3.966	2.896	2.784
	<u>Vlottende activa</u>						
	- Voorraden (bouwgronden in exploitatie)	80.766	77.215	75.270	70.537	65.441	59.653
	- Vorderingen (openbare lichamen)	2.663	1.369	498	563		
	- Vorderingen (overig)	1.995	2.012	2.169	1.662	3.381	3.381
	- Liquide middelen (Bank& kas)	10	52	50	20	52	52
	- Overlop. act. (nog te ontv. Voorschotten EU/NL)	45	3.385	5.494	6.139	6.295	5.334
	- Overlop.act. (overig/vooruitbetaald)	6.916	5.981	1.572	1.840		
	Totaal Vlottende activa	92.395	90.014	85.053	80.761	75.169	68.420
	TOTAAL VAN DE ACTIVA	152.034	142.562	137.320	134.733	135.196	125.351
PASSIVA	<u>Eigen vermogen</u>						
	- Algemene reserve	16.488	17.232	14.927	13.995		
	- Overige bestemmingsreserves	20.337	22.334	22.126	20.040		
	- Gerealiseerd resultaat	2.787	-1.950	-1.822	-3.980		
	Totaal Eigen vermogen	39.612	37.616	35.231	30.055	31.595	30.231
	<u>Voorzieningen</u>						
	- voor verplichtingen & risico's	1.425	1.619	1.695	2.179		
	- voor middelen van derden	3.617	9.655	8.402	6.740		
	- voor egalisering kosten	6.352	-	-	-		
	Totaal Voorzieningen	11.394	11.274	10.097	8.919	6.888	7.091
	<u>Vaste schulden</u>						
	- Binnenlandse pensioenfondsen/verz.instell.	218	127	36	-		
	- Buitenlandse banken & overige fin.instell.	71.478	75.498	71.506	67.769		
	- Waarborgsommen	3	3	4	4		
	- Door derden belegde gelden	156	73	79	86		
	Totaal Vaste schulden	71.855	75.701	71.625	67.859	75.019	66.335
	<u>Vlottende passiva</u>						
	- Overige kasgeldleningen	16.000	5.000	9.000	15.000	15.424	15.424
	- bank- en girosaldi	5.061	2.922	5.256	4.866		
	- overige schulden	2.739	3.778	2.059	2.250		
	- Overlopende passiva	5.374	6.269	4.052	5.783	6.269	6.269
	Totaal Vlottende passiva	29.173	17.969	20.367	27.899	21.693	21.693
	TOTAAL VAN DE PASSIVA	152.034	142.560	137.320	134.732	135.195	125.350
Ratio's							
Schuldquote	hoeveelheid schulden (incl. kasgeldleningen)		80.498	80.506	82.769	90.443	
	Totale baten (excl. Mutaties reserves)		64.796	56.825	53.692	61.871	
max 130%	Ratio schuldquote		124%	142%	154%	146%	
	BZK-registratie		123	140	niet beschikbaar		
Solvabiliteit	Totaal Eigen Vermogen		37.616	35.231	30.055	31.595	
	Totaal vermogen		142.560	137.320	134.732	135.195	
	Ratio Solvabiliteit		26%	26%	22%	23%	
	BZK-registratie		27	26			
Grondexploitatie	Balanswaarde van de gronden						
	Totale baten van de gemeente						
	Ratio Grondexploitatie						
	BZK-registratie						